

Mit jelent az, hogy „energizált” logosz?

Mi a logosz: a teljesség igénye, mint kérdések forrása, és mint a teljesség igénye: a szenvedés ellenmozdulata.²

58 Tábor Béla

AZ ÉRZÉKENYSÉG MINT ENERGIZÁLT LOGOSZ¹

len erők polaritásából fakadó áramlás. (Vagyis ellenállás legyőzésén alapuló áramlás!)

Akarat és érzékenység

A logosz energizálásának első metszetét az akarat őstörténeti elemzése útján nyertük:⁴ az akarat maga volna ebben az első metszetben az energizált logosz, mint az egy-értelműsége (vagyis teljességre! – ezek tautozofikus perspektívák!) törő logosz és a két-értelműsége törő vágy aszimmetrikus polaritása. Végül ott kötöttünk ki, hogy az akaratnak mint energizált logosznak – ennek az energizáltságnak minden más metszetével szemben – az a specifikuma, hogy *cselekvésre* irányul! (A logosz funkciója: élő (növekvő), energikus, értelmes értékelés. A cselekvés: testet öltött értelmi működés.)

És mindjárt kirajzolódott egy másik metszet horizontja: az érzékenység.

Mit tudok mondani az érzékenységről? Nem emlékszem rá, hogy gondolati munkám során valaha is olyan makacs ellenállásba ütköztem volna, mint akkor, amikor az érzékenységet akartam őstörténetileg leírni. Hajlandó voltam olykor már azzal elúzni a kérdést, hogy az érzékenység ősjelenség, ezért nem ragadható meg. De az ilyen érzéketlenség az érzékenység ősjelensége iránt az utolsó pillanatban mindig visszariasztott. Mert ha netán valóban úgy is volna, hogy az érzékenység ősbibb jelenség, mint például az akarat, akkor is érvényes marad rá a tautozófiai módszer követelménye: különböző perspektívák keresztüzébe kell tudni fogni.⁵

Arról van talán szó, hogy az érzékenység valóban ősbibb jelenség, mint az akarat, abban az értelemben, hogy az őszvalóság a maga önmaga iránti érzékenységével tölti már be az akarat funkcióját?...

Az érzékenység megragadásának nehézségei azzal függhetnek össze, hogy az érzékenység kiteljesült formája a megismerés és a megismerés maga a létezés ősfomája: a létező egyesülése – erotikus egyesülése – önmagával.

Az *intenzió* ősmozdulata – míg az akarat az *extenzióé*. (Akarat – kifejezés – cselekvés. Érzékenység – megértés – megismerés.)

Másrészt az akarat leírásánál is felfedezhető az érzékenység mint implikáció: a vágy hiányérzetként való meghatározásánál. A vágy: hiányérzet, a teljesség hiányának érzete.⁶ Tehát a vágy maga már az érzékenység valamilyen megnyilvánulása.

59

Az érzékenység két pólusa

Az érzékenység az akarat ellenmozdulata: mert az akarat a vágyakat egybe-fegyelmező aktus, az érzékenység az *oldó*. A forma („hit”) ezek szerint a fegyelem és oldás egysége, *azonossága!*

Ha az akaratban az erősebb (teremtő) pólus a logosznak az a hangsúlya, hogy a *teljesség igénye* mint kérdések forrása, úgy talán az érzékenységben a logosznak az a hangsúlya az erősebb pólus, hogy a teljesség igénye mint *kérdések* forrása. A kérdés: fellazított válasz. Az egyik pólus tehát a teljesség igénye mint *fellazított válaszok* forrása volna, vagy másképp: a válasznak a *teljesség igényéből történő fellazítása*. Ez a logosz verbalizálása, szüntelen áramlása! A „folyó, amelybe nem lehet kétszer belelépni”: ez a törvény maga a logosz!⁷ De mi a válasz? Mert érthetőnek látszik, hogy az érzékenység egyik pólusa valami fellazítás vagy fellazulás. De miért fejezzük úgy ki magunkat, hogy ami az érzékenységben fellazul: valami válasz?

אָנָה 'ana' = felelni; meghallgatni⁸

elnyomva lenni

אִנָּה 'inna' = sanyargatni, kínozni; erőszakolni

אָנָה 'naane' = feleletet kapni

elfogadni

meghallgatni

engedni

megalázkodni.

kínzás, sanyargatás = אִנָּה 'innui'

szegény, szerencsétlen = אִנִּי 'ani'

Ha a héber szó a választ a *kín*nal hozza kapcsolatba, ez csak újabb megvilágítása annak, hogy a logosz, amely (a teljesség igényéből fakadó) kérdések, vagyis *fellazított* válaszok forrása, valóban a szenvedés ellenmozdulata: „a kín fellazítása” = a *görcs* fellazítása! Ez pneumatológiailag is nagyon fontos! A görcs a teljességből való kiszakadás.⁹ Minden görcs csak a teljességből oldható fel. És az egyetemes terápia alapja: a kérdezés.

Mit tudunk a válaszról? Először is azt, hogy egy kérdés „elintézése” (vagy esetleg „megoldása”) – tehát megint arra utal vissza, amit meghatároztunk vele.¹⁰ Regressio ad infinitum, „tyúk és tojás”. Lehet, hogy ezzel a regressussal, egymásra utalással valami döntő fontosságú határpontra 60 tapintottunk, mint ahogy ez végső tautológiáknál is lenni szokott. De vajon mást nem tudunk mondani a válaszról ezen a cirkuluson kívül?

Miért kell a választ fellazítani? A kérdés megfelel ennek a másíknak: „mi az élet célja?” Sőt: „mi a lét célja?” Mert a fel nem lazított válasz szerepe analóg a legabsztraktabb cselekedetével, a gyilkosságával: „az utolsó kérdés előrehozása”.

Mit tudunk tehát a válaszról a cirkuluson kívül? Mindenesetre azt, hogy „elintéz” valamit (nevezetesen egy kérdést, de most az elintézésen van a hangsúly). Hogy intéz el és mit jelent ez az elintézés?

A válasz (az „autark válasz”) úgy „intéz el”, hogy kivezet a nyugtalanság (a rejtettség!) légköréből, távol visz a mag hőjétől: „lehűt”. Feltéve, hogy nem olyan válasz, amely mindjárt kapukat és ablakokat nyit önmagán – az egy válasz: a végtelen sebességű kérdés–válasz felé. „Válasz” itt plurale tantum: „válaszok”, amelyek önmagukba zárva válaszolnak a kérdésekre, abba a helybe zárva, ahol felmerülnek, nem pedig „szélesebb sorok gyűrűztetésével”.¹¹

A válasz, amely tovább tart önmaga pillanatánál: a görcs!¹²

Az *érzékenység* egyik pólusa tehát a válasznak a teljesség igényéből történő fellazítása. A másik pólus az „én-görcsösödés”: a narcisztikus irány; a fellazításának ellenálló válasz. Önállósodó, jelzettől elszakadni törő jel.

Érzékenységstruktúra: patologikum

Melyik tehát az az ősválasz (prelogikus válasz), amelyet a logosz fellazít? A szenvedés (amire az szó nyelvőstörténeti vizsgálata vezetett rá minket). Ez az érzékenységnek, mint az energizált logosz második metszetének teljes struktúrájára utal: lehetővé teszi, hogy ezt a teljes struktúrát egyetlen szóba sűrítve fejezzük ki. Ez a szó, amely az energizált logosznak, mint érzékenységnek struktúráját kifejezi, így hangzik: patologikum. Ebben a kifejezésben ismét találkozunk a logosznak azzal a meghatározásával, hogy „a szenvedés ellenmozdulata”. Akkor így mondtuk: a logosz a teljesség igényéből fakadó kérdések forrása, és *mint ilyen a szenvedés ellenmozdulata*. Most kiderül, hogy a meghatározásnak ez a második metszete az energizált logoszt második metszetében mutatja be: mint érzékenységet – és hogy ez az érzékenység a logosz és pátosz pólusai között áramlik.

Szenvedés mint fellazítandó válasz az érzékenységen: érzékenység és fájdalomképesség! Ez a szenvedés narcisztikus szenvedés, az individuum magába-görcsösödése.

„Patologikum”: érzékenység és fájdalomképesség a „pátosz” szó ketős értelmében: szenvedély és szenvedés.

Érzékenység és daimón

61

Az érzékenység egyik pólusa a válasz-fellazító logosz, tehát a logosz mint kérdés. A másik pólus ez a fellazítandó válasz: a szenvedés. Ez a szenvedés végső fokon: nárcizmus. Tehát elkülönülés, elkülönülő individuáció, „Sonderung”. Az érzékenység olyan energia-áramlás, amely ezt a nárcisztikus elkülönülést (pontosabban elkülönülő mozgást) oldja fel.

A logosz egyik metszetében így is fogalmazható: a teljesség igénye mint a *daimón* legyőzésének igénye! Mert a „válasz”, amit fellazít: a daimón zártsága, „rejtőző individuáltsága.”¹³

A „daimón” a transzcendáló áramlás megrekedéséből születik, belső erőmagva tehát felejtés. A „daimonikus zártság” onnan meríti erejét, hogy – mint a duzzasztó gát a folyó vizét – egy helybe kényszeríti az áramló létezés sodrát. A daimón azonban készletből él!¹⁴ Az, hogy belső erőmagva a felejtés, egyben azt is jelenti: belső erőmagva az idő (és így a szorongás!). Ezzel szemben a logosz belső erőmagva a tér mint áthatás, egyidejűség, jelen. A daimón belső erőmagva az idő – tehát az elmúlásnak itt hasonlíthatatlanul jelentősebb szerepe van, mint a „logosz-létben”. Ezzel az elmúlással a daimón tulajdonképpen magát az elmúlást szegezi szembe védelemként: saját időbeliségét. A daimón felejtteni akarja az elmúlást, felejtteni akarja az időt, felejtteni akarja a felejtést: a pusztá önfenntartás („önfeledtség”?!) – vagyis önmagában való örvénylése – a daimón lényege. (A daimón: az idő önmagában való örvénylése!) Ezért minden „tárgy” daimonikus (megszólíthatatlan!) – mint ahogy a daimón iránya a tárggyá válás.

A mondottakból következik a daimón különlegesen „erotikus” jellege is. De ez a daimonikus erősz is tárgyiasító erősz: tendenciálisan elszigetelt szexualitás. A szexualitás: az (emlékező!) erősz felejtési oldala! Ezért a testképzés.

A felejtés mint „testképző”: a felejtés *emlékeztetőt* szül. Minden felejtés emlékeztetővel terhes. Az emlékeztető a felejtésbe zárva arra emlékeztet, amit a felejtés elfelejt (elrejt). Energetikusan úgy is kifejezhetjük, hogy az elfojtott emlékezés (jelenlét) utat tör (formát formál) magának.

„Az érzékenység olyan energia-áramlás, amely a nárcisztikus elkülönülést (pontosabban elkülönülő mozgást) oldja fel”: Itt is érvényes, hogy minél erősebb ez az elkülönülő mozgás – tehát minél erősebb a daimón! –, annál nagyobb érzékenységi energiák szabadulnak fel, vagyis annál nagyobb az érzékenység, feltéve, hogy a fellazító pólus még erősebb.

Nincs logosz daimón nélkül.

A művészi érzékenység

A művész az, aki érzékeny a formák és ezen keresztül a formák formája: a *forma* iránt. Ez a művész meghatározásának egyik metszete. De mit jelent az, hogy érzékeny? A logosz-daimón polaritást a daimón nagyobb ellenállásával és a logosz túljelével: az érzékenységet („tük-rözést”¹⁵) gátló nárcisztikus görcs, a daimón leküzdése. Nem művész az, aki kitér a daimónja elől, és nem művész az, aki megadja magát neki.

Miből alkot az alkotó? Egymást erősítő nárcisztikus és transzcendáló impulzusok feszültségéből. (Egyéniségi és személyiségi erők, daimón és logosz.) Azért alkot, hogy önlétét, önértékét (mások értékelésén keresztül is) intenzívebben érezze, de ezt önlétét *transzcendáló* érték teremtésével kell elérnie.¹⁶

A válasz mint a kérdés feltétele, a felejtés mint az emlékezés feltétele

A válasz a daimón zártsága: maga a felejtés mint a szenvedés forrása. De ez a válasz a kérdés előfeltétele, a felejtés az emlékezésé, a zártság a nyitottságé, a szenvedés (és a daimón) a logoszé. Hogyan?

A válasz (mint a daimón és a felejtés is!) lefojtja, *magába zárja* a rejtettséget, amely így szűk térbe zárva robbanásig feszül (vö.: dogma – a sűrített válasz! – mint a legnagyobb energia legkisebb térbe sűrítve!): így, ezen az alapszenvedésen keresztül lesz előfeltétele a kérdésnek, a fellazításnak, illetve a felejtés az emlékezésnek. „Aki dudás akar lenni, annak pokolba kell menni!” (A daimón mint pokol.)

Nincs emlékezés ott, ahol nincs feloldásra váró felejtés! Nincs kérdés ott, ahol nincs mit fellazítani – és érzékenység sem! Nincs logosz daimón nélkül.

Kérdés és rejtettség

Mert a kérdés őstörténete: az érzékenység! „Őstörténete” – ez az eckeharti módszert jelenti: „Alles Kornes innerste Natur!”¹⁷ Tehát: minden kérdezés legbelső természete: érzékenység. „Legbelső természete” helyett így mondhatjuk: „legbelső mozdulata”.

Az érzékenység, amiről a formánál – de minden érzékenység legmélyén is – szó van, valami rejtett iránti érzékenység! A rejtetlen iránti érzékenységről legfeljebb mint az érzékenység alsó határesetéről, limeszéről beszélhetünk: mert a rejtetlen ránk kényszeríti magát, vagyis nem számol a létünkkel.

A kérdés: a rejtés keresése, „kioldása” a válaszból, amely befagyasz-
totta! „A mélység hívja a mélységet!” A kérdésben – és így az érzékenységben
– a rejtettség hívja a rejtettséget! „Az elfelejtett személyiség” hívja benne
„az elfelejtett személyiséget”.

Én vagyok – vagyis maga a kérdező – az a válasz, aki a kérdés- 63
ben (illetve érzékenységben) fellazul.¹⁸

„A felejtés nem passzív folyamat: minden felejtés hegyomlás – és ez
a hegy arra omlik rá, aki felejt! („Ráakódások”) Ennek a hegynek a szikláit
kell elgörgetni az eredeti szóhoz: ahhoz, ami én vagyok.”¹⁹

*Jób könyvéről
Egy 1984-es beszélgetés jegyzete²⁰*

A kiindulópont: „A kérdés fellazított válasz.” Itt a válasz: az ember.
A kérdező: Isten. (A kinyilatkoztatás előfeltétele az ember teljes fel-
lazítottsága.²¹) A válaszoló az ember.

Minden, amit tudunk Istenről, emberi tudás. Minden válasz:
emberi válasz. Kérdezni csak ott lehet, ahol válasz van. A kis gyerek
nem szereti, ha kérdezik. Minél erősebb válaszaim vannak, kérdéseim
is annál erősebbek lehetnek. De a lineáris arány fennállásának határai
vannak. Jób könyve ezt is illusztrálja. Jóbot kérdezi Isten. Jób igaz-
ságban élt, l. a 29. fejezetet!! „Az igazságot magamra öltém, és az is
magára ölte engem.” (29,14) „A vaknak szeme voltam, a sántának lába
voltam.” (29,15.) „Hallgattak és figyeltek rám, és elnémultak a taná-
csomra.” (29,21) Gyökerem a víznek nyitva lesz, s ágamon hál meg a
harmat.” (29,19) (Azonosítja magát a bölcsességgel/szófiával. De
előtte a 28. fejezet!)

Az igazságban élt – ezért őt kérdezi Isten. Akinek nincs ilyen
erős igazsága, azt nem is tudja kérdezni. Szétfolyik a kérdése, feddésé válik
(vagy parancssá). A könyv tétje az, hogy Jób meghallja-e Isten kérdését.
Mert rögtön az elején kiderül, hogy Jób válasza (istenes élete, ártatlansága)
mennyire hozzátapadt. Végig igaz életét, ártatlanságát keresi Istennél. Majd-
hogynem egyetlen kérdéssé válik Isten kezében, mert nem hallja meg a kér-
dést szenvedésében.

Ellenfelei nagystílűek. Elifáz látomása („hallomása”): 4,12-29. Czófár
avantgárd fideizmusa: „Értelmessé teheti a bolond embert is, emberré szülheti
a vadszamár csikáját.” (11,12) De Jóbnak velük szemben kérdése van, amit
nem hallanak meg, mert az embert csak féregnek, hamisságnak stb. tekintik.
(Nietzsche, Dosztojevszkij: A klérus nagystílű látomása mögött nihilizmus, az
ember lebecsülése van. Az embert a hamissággal, Istent a (kikutathatatlan)
válasszal azonosítják.)

Jób könyvének szerzője viszont az embert Jóbbal, a válasszal, Istent a kérdezővel azonosítja. Az emberhez hozzátapad (testileg, lelkileg) a válasza, ezért nehezen hallja meg a kérdést. Mert Isten kérdései nem katekizmus-kérdések, vagy kontrollkérdések. „A vesét vizsgálják.” Az alapokat remegtetik meg.

Istennek a megnyilvánuláshoz erős emberekre van szüksége. Erősek válaszaikban, és hallják a kérdéseket. Hamvas 90%-ban és Nietzsche 50%-ban nem a legerősebb válaszokhoz intézi kérdéseit.

Az Elifáz és Jób közötti különbséget vlsz. (Fichte,) Hegel félrehallotta: az ember = válasz, ennyit hallottak belőle (ez mozgósította őket). Hamann valószínűleg hallotta. Dosztojevszkij és Ady is.

¹ Tábor Béla jegyzeteiből összeállította Surányi László. Szerkesztette: Cziegler István, Horváth Ágnes, Surányi László, Szalkai István és Tábor Ádám. A szerkesztői jegyzetek {} között.

² {Lásd a *Logosz és történelem* kézirat *A tudat alatt* c. fejezetét:

http://lajoszszabo.com/TB/Tabor_bela_logosz_es_tortenelem_a_tudat_alatt_1_10a.pdf 16-26.old. Továbbá vö. TÁBOR Béla, *Gondolkodás és szenvedés szövetsége*, Új Forrás, 2023/6, 6-9.}

³ {Az energia fogalmát Arisztotelész vezeti be: a valóság, megvalósulás: energia, minden történés, minden tevékenység (pl. a látás, az élet, a megismerés) valami potenciálisan lehetségeset formál meg, aktualizál. Ezt a formáló erőt nevezi energiának. – Tábor szerint végső elemzésben a potencialitás mögött is egymás aktuálissá válását gátló erők egyensúlya rejlik, és az energia ezt a rejtett egyensúlyt bontja fel.}

⁴ {Rövid összefoglalása a *Logosz és történelem* részletes vágy- és akaratlelmzéseinek, amelyek jelenleg csak az interneten érhetők el az 2. lánjegyzetben szereplő linken.}

⁵ „Eddig ennyit tudtam összeszedni”, folytatja Tábor Béla, „hogy az érzékenység megértésénél ilyen perspektíva az intenzitás, a jelenlét, az ősegység felgyűlése és felizzása a hasadtságon keresztül – végül pedig hogy 'helyettesíthetetlenség', 'ismételhetetlenség': 'én.' Kissé más megfogalmazásban: „Mi az érzékenység? 'Együtt rezdülés'. A széttörözött ősegység egymás felé törő törési pontjai. Az ősegység hője. Az ősegységtől való átfűtöttség. Az ősegység gyűl fel az érzékenységben.” {A megfogalmazásban érzékelhető szoros kapcsolatot érzékenység és erősz között Tábor Béla már itt expliciten teszi. *Az Erősz: az emlékezés kockázata* c. szövegre utalva (megjelent: Új Forrás, 2023/6.) ezt írja: „Az érzékenység (és az erősz) az emlékezés kockázata. A múlt megszületésének kockázata: a valóság (a testet öltött múlt) tágulásának kockázata. 'Az erőszal polarizálódik jelenlétünk tere'.” Lásd még az *Érzékenység és érzékiség* című szöveget (megjelenőben).}

⁶ {Minden vágy mélyén a teljesség hiányának érzete rejlik, mégsem minden vágy irányul a teljességre. De „az a jelenség-komplexum, amelyet *kiinduló bázisként* fogadunk el”, Tábor Bélánál „a szenvedés és szomjúság-komplexum” (lásd *Gondolkodás és szenvedés szövetsége*, Új Forrás, 2023/6.), és itt a szomjúság a teljesség hiányának olyan érzete – olyan vágy –, amelyet csakis a teljesség elégíti ki, olyan szomjúság, amit csak a teljességből készített ital olt.}

⁷ {„A 'folyó, amelybe nem lehet kétszer belelépni': ez a törvény maga a logosz!” Mozgás és törvény egymást „magyarázza”, a logosz hiposztázis, de lényege a mozgás, az áramlás. Az egész szövegen végigvonulnak az áramlás és a vele homológ képek. Maga az érzékenység is áramlás, és a nárcisztikus görcs az érzékenység *áramlását* akasztja meg. Tábor Béla gondolkodásában, kifejezőmódjában általában is áthatja egymást az, amit „verbalizálásnak”, igésítésnek hív, és a hiposztázálás. Mikor később Eckhart mestert parafrazálva azt írja, hogy „minden kérdésnek legbelső természete: érzékenység”, ezt rögtön így folytatja: „'Legbelső természete' helyett így mondhatjuk: legbelső mozdulata.” Amikor pedig olyan válaszról beszél, „amely mindjárt kapukat és ablakokat nyit önmagán – az *egy válasz*: a végtelen sebességű kérdés–válasz felé”, akkor nem egy elérhetetlenül

távoli horizontra tolt végtelenről beszél, hanem olyan reális perspektíváról, áramlásról, amely minden fogalmazásánál formáló erőként van jelen, mondhatnánk „energizált mértékként”, „transzcendáló áramlásként”. Ennek ellenálló pólusa a görcs, az önlezáró *mozdulat*. Egy másik önlezáró mozdulat nem tudja fellazítani, csak áthelyezni. – A végtelen sebességről lásd a *Kísértés és bűn* című fejezet mottóját. (SL)

⁸ {A héber igék tövének többnyire hét – a jelentést formáló – alakja van. A fenti példában az *אָנָה* 'ana' ige három alakja szerepel.}

⁹ {Kérdés, válasz és szenvedés kapcsolatát szemlélteti Jób könyvének a szöveg végén közölt elemzése.}

¹⁰ {A kérdést Tábor Béla mint „fellazított választ”, tehát a válasz révén határozza meg. Ugyanakkor a választ a kérdés révén: „egy kérdés elintézéséeként”. Ez a végtelen regresszus.}

¹¹ {A *Logosz és történelem* már idézett, *A tudat alatt* című fejezete szerint ez a polgári (ál)értelem jellemzője is, ezért csak parciális, másodlagos kérdései vannak, míg az értelemnek teljesség-igényű kérdései vannak. A *Szükséglet és szillogizmus* című írás (*Személyiség és Logosz*, Bp., Balassi, 2003, 95–112.) azt a logikát elemzi metsző humorral és logikával, amely kérdezetlenül hagyja az alapszenvedést, az ember végességét, s így az embert kiszolgáltatja erőszak, kizsákmányolás és hazugság szentségtelen hármasságának. A szabad lét előfeltétele az alapszenvedés, a „nárcisztikus görcs” átvilágítása. (SL)}

¹² {Vö. az *Az igazság: teremő- emlékező aktus* című fejezetet: „Igazság: a titok megnyilvánulása pillanatában. A pillanatot intenzitásként értve, amely addig él, amíg a behatoló idő szét nem robbantja. Az igazság addig él – addig igazság –, amíg a titok megnyilvánulásának pillanata. Ezért a kihűlt igazságok hazugságok!” (*Művészet és szimbólum*, Műhely, 2022/1, 8–9.)}

¹³ A daimón a *részesség* igényéből fakadó válaszok forrása. „Válaszok” forrása: tehát a szenvedések forrásának forrása. A daimón: elrejtőző mozdulat. „Részesség” a szó kettős értelmében: egyrészt *egyéni* részvételem a valóság drámájában. Másrészt: a teljességből való kiszakítotttság, egy sorsmetszet lezárása (zártsága). A *hiányt* (mint a teljesség ellentétét) rögzítő mozdulat!

A daimón tehát a hiány ellenálló működése, „öfenntartó ösztöne” önmaga megszüntetésével, vagyis a teljességgel szemben.

„Daimón”: az egyéniség telítődése sorssal. („Belső hold”?) „Logosz”: az egyéniség telítődése sorsot átvilágító fénynek. („Belső nap”?)

{A daimón zártságához vö. még a választ mint egy kérdés elintézését, azaz lezárását. És Kierkegaard-nál: „a démoni a zárkózott”. Kafka – akire erősen hatott Kierkegaard – *A per* Josef K.-jában ezt a démonit, a fellazítatlan válasz gőgös önigenlését jeleníti meg. (HÁ) – Ennek elemzését, a polgári létforma kritikáját lásd TÁBOR Béla, *Jegyzetek Kafkáról*, Új Forrás 2020/10.}

¹⁴ {Az energiakészletből élésről vö. http://lajosszabo.com/TB/Tabor_bela_logosz_es_tortenelem_a_tudat_alatt_1_10a.pdf 13skk.}

¹⁵ {A tükrözésről lásd TÁBOR Béla, *A Narkisszosz mítosz pneumatológiai értelmezése*, kézirat.}

¹⁶ {TÁBOR Béla, *Megismerni: teret teremteni*, Helikon, 2010/1–2, 57.}

¹⁷ {A teljes idézet: „Alles Kornes innerste Natur meint den Weizen, alles Metall meint Gold, alle Geburt meint den Menschen.” [Minden gabonaszem legbenső természeté a búza, minden fémé az arany, minden születésé az ember.] Meister ECKHART, *Schriften und Predigten*, ford. Herman BÜTNER, Cassirer, 1921, 51. Quint kritikai kiadásában a 38. prédikáció (679.). ő így fordítja: Eines jenes Kornes Natur zielt auf Weizen, und alles Metalls Natur zielt auf Gold, und jedes Gebären zielt auf den Menschen.}

¹⁸ {„Amivel tisztában kell lennünk, először ez: a kérdésben *önmagunkat* lazítjuk fel (birtokolt énszintünket), *önmagunkat* osztjuk, önmagunkban keresünk új osztvonalakat, és ez a formaalkotás: *önmagunk* alkotása. Az új hangsúlymegoszlás azt jelenti, hogy a nyelv súlypontjait átcsoportosítjuk magunkban – és a nyelv mi vagyunk.” Lásd *Preszókratikus bevezető*, Műhely, 2013/3 42–43.}

¹⁹ {Lásd *Az eredeti felejtés és a szó primátusa*, Új Forrás, 2019/7, 17.o.}

²⁰ {Lejegyezte Surányi László.}

²¹ „A kinyilatkoztatás feltétele: az abszolút kérdés: minden válaszon alapjának teljes fellazítása: narcizmusom abszolút felfüggesztése: abszolút transzcendálás, vagyis egész lényemmel a másik felé fordulás. Analógiát fedezhetünk fel a kinyilatkoztatás feltétele és a hallás feltétele között”, írja Tábor Béla egy 1971. júliusi jegyzetében, és hozzáteszi: „'Halljad' Izrael: 'Hallgasd!'”

66

